

Юлія Лихач

ПИТАННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЕТНОПОЛІТИКИ В ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ТА БЛОКІВ ПІД ЧАС ДОСТРОКОВИХ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2007 РОКУ

У статті проаналізовано програми політичних партій та блоків, які брали участь в парламентських виборах 2007 року, щодо їх ставлення до етнополітики та мовної політики.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Питання багатокультурності та міжнаціональних стосунків певною мірою відображене в програмах всіх політичних сил України, що проявилось під час останніх парламентських перегонів. Жодна з існуючих політичних партій нашої країни не заперечує факт поліетнічності. Однак є істотні, а подекуди і діаметрально протилежні відмінності в поглядах на шляхи розв'язання існуючих на цьому ґрунті проблем та в оцінці цієї багатокультурності, що дозволяє оцінювати їх в якості саме того визначального фактору або, іншими словами, вищевказаного наріжного протиріччя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями мовної політики і етнополітики в Україні досліджує низка науковців таких як В. Базів, Є. Базовкін, О. Гарань, В. Кремень, О. Майборода, О. Рафальський, В. Швед, Ю. Тищенко. В публікаціях названих вчених велика роль приділяється ролі політичних партій у формуванні культури міжетнічного спілкування.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження виборчих програм політичних партій та блоків, що брали участь у позачергових парламентських виборах 2007 року щодо їх ставлення до мовної та етнонаціональної політики.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що основним визначальним фактором партійної ідентичності у всіх індустріальних демократичних країнах є соціально-економічний статус. Однак в етнічно і релігійно гетерогенних суспільствах на перший план виходять фактори етнічної та релігійної приналежності. Аренд Лійпхард, наприклад, зазначає, що у Бельгії, Канаді і Швейцарії — трьох демократичних країнах, у яких соціально-економічна, релігійна, й етнічна ідентичності змагаються за вплив на партійний вибір — саме релігія і мова, а не соціально-економічне становище, мають визначальний вплив на електоральну поведінку громадян. Ця теза справедлива і для України, власне з огляду на поліетнічність нашої держави та кінцеву несформованість партійної структури, недосконалість впроваджені пропорційної системи виборів, розподіл регіональних бізнесово-політичних і етнокультурних еліт, що фактично склався, між основними конкуруючими суб'єктами в політикумі.

За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року в Україні проживало 48 240 902 особи, які, представляючи 134 етнічні групи, ідентифікували себе як громадяни України. Серед них більшість становили етнічні українці (37 541 693 особи). Але водночас у державі налічувалося 8 334 141 росіян, 275 800 білорусів, 258 600 молдован, 248 200 кримських татар, 204 600 болгар. Разом представники всіх національних меншин становили 22,2% від загальної кількості населення України, а безпосередньо у даному сегменті росіяни становили 80% з-поміж всіх національних меншин.

Продовжуючи судження, зазначимо, що партії воліють створювати коаліції з тими політичними силами, які декларують подібні політичні цінності. Тобто, створюючи виборчі блоки і коаліційні об'єднання, партії групуються по різні боки від того наріжного протиріччя, яке для них є важливим і визначальним, з розрахунку на виконання власних передвиборчих обіцянок і програм та збереження своєї електоральної підтримки.

Політико-правовою основою формування і реалізації етнонаціональної політики та забезпечення прав національних меншин в Україні є Конституція України, Декларація про державний суве-

ренітет України, Акт проголошення незалежності, Декларація прав національностей України, закони України «Про національні меншини в Україні», «Про місцеве самоврядування в Україні», Цивільний кодекс України, Сімейний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Кримінально-процесуальний кодекс України, закони України «Про телебачення і радіомовлення», «Про мови» та інші нормативні документи. Законами України передбачена низка правових норм, що регулюють міжнаціональні відносини і спрямовані на захист інтересів національних меншин: «Про громадянство», «Про об'єднання громадян», «Про освіту», «Про друковані засоби масової інформації», «Про свободу совісті та релігійні організації». Україна ратифікувала вісім міжнародних договорів, які мають на меті захист прав національних меншин. Якщо проаналізувати процес модернізації вітчизняного законодавства у сфері етнополітики, то можна побачити, що завдяки ініціативам політичних сил, представлених у парламенті, основні ключові закони було ухвалено в основному ще на початку 90-х років. Після цього і по теперішній час ця галузь законодавства фактично не зазнавала будь-яких суттєвих змін на фоні накопичення відповідних проблем.

Можна констатувати, що в період законотворчої діяльності тема етнополітики зазвичай не є настільки актуальною для наших парламентарів і тому опиняється поза увагою політичних сил. Ця ситуація повторюється із року в рік, а проблеми національних меншин не тільки залишаються, а й потребують нагального вирішення.

Зокрема, на сьогодні ще не ухвалена Концепція державної етнополітики України, яка перебуває в стадії розробки ще з 1995 року. Залишається ветоюванням Президентом України Л. Кучмою з 2004 року закон України «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою», що ускладнює процес забезпечення повноцінної державної політики стосовно інтеграції раніш депортованих народів до України.

Нааявні проблеми створюють підґрунтя для спекуляцій мовним і етнічним питанням низкою зацікавлених суб'єктів українського політикуму у сподіванні на додаткові електоральні бонуси. Разом з тим, законодавством України не передбачено створення партії виключно за національною приналежністю, та й за умов її створення вона не зможе претендувати на подолання 3% бар'єра, необхідного для проходження до парламенту. Усе це слід мати на

увазі тим учасникам виборчих перегонів, хто сподівається скористатися уявною «політизацією» етногруп. Крім того, про низький електоральний потенціал етнічного чинника в Україні говорять ще дві обставини. По-перше, в Україні не так багато груп, які, навіть проголосувавши солідарно, могли б покласти у скриньку якоїсь партії чи виборчого блоку таку кількість голосів, яка б вирішально вплинула на подолання трьохвідсоткового бар'єра. По-друге, лише окремі етногрупи — росіяни, угорці, румуни — розселені настільки численними анклавними, що здатні умовно провести у Верховну Раду хоча б одного кандидата (за наявної пропорційної системи виборів). Інші ж групи або розселені дисперсно, або їх анклавні нечисленні, що не дозволяє політичним суб'єктам адресно залучати їх до своєї електоральної бази за етнонаціональною чи мовно-культурною ознакою.

Потужні політичні партії і блоки не досить активно залучають до своїх списків представників національних громад. Проаналізувавши списки парламентарів можна говорити, що представники національних меншин потрапляють до парламенту переважно як відомі політичні функціонери або представники бізнесу. Наприклад, це стосується відомих бізнесменів О.Фельдмана та Т. Васадзе (БЮТ), ще одного представника великого бізнесу Н. Мхітаряна та представника румунської громади І. Попеску (Партія регіонів), бізнесмена Д. Жванія та голови кримсько-татарського Меджлісу М. Джемілева (НУНС).

Можна припустити, що мовна, етнополітична та регіональна тематика використовувалися політичними силами виключно як тактичний засіб для побудови виборчих кампаній та підкріплення нав'язуваної суспільству схеми за ознакою «свій-чужий», що могло б дати партіям та блокам можливість стати привабливішими в очах виборців. Прагнення до реалізації сценаріїв, вибудованих на основі розділення на «своїх» і «чужих» у площині мовної та етнічної політики та пошуку окремої від «регіональної» ідентичності, пояснюється як дійсною наявністю, так і штучною гіперболізацією в меркантильних політичних інтересах регіональних відмінностей в етнолінгвістичних характеристиках, сприйнятті та трактуванні історичних подій минулого і, навпаки, відсутності спільного, «загальноукраїнського» бачення майбутнього країни, консолідованого ставлення до перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції.

Крім того, одним із вагомих чинників, які дозволяють політичним партіям раз у раз повертатися до використання та експлуатації

мовної проблематики, є лінгвістичні уподобання і самоідентифікація за даною ознакою наших співгромадян. Адже, згідно з даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року, 5 544 729 етнічних українців вважали рідною російську мову. Водночас і серед представників національних меншин зростає кількість тих, хто вважає своєю рідною саме російську мову, а не мову своєї національності. Наприклад, із 91 548 греків російську вважають рідною майже 89% (80 992 особи). Слід зазначити, що цей аспект значною мірою залежить від інформаційного впливу (ЗМІ, освіта, застосування мови в офіційній сфері та ін.) і є неконстантним, схильним до змін.

Якщо зважити на те, що мовна самоідентифікація є однією з визначальних складових етнічної ідентифікації, то в сьогоденній Україні і для етнічних українців, і для представників національних меншин надзвичайно актуальним є питання самовизначення. Політичні сили поки не дають чітких відповідей на цей виклик, але натомість активно спекулюють на цих та подібних питаннях, породжених успадкованими з «радянського минулого» стереотипами «інтернаціоналізму» та зденаціоналізованим образом «радянської людини».

Пропонується проаналізувати позиції основних політичних партій та блоків, що брали участь у позачергових парламентських виборах 2007 року, стосовно мовної та етнічної політики (аналізу піддано передвиборчі програми не всіх 20 політичних сил, що брали участь у виборчих перегонах, а лише тих, хто на думку автора є найбільш знаковим і цікавим з погляду їх позиціонування в контексті етнонаціональної та мовної політики і намагання впливу таким чином на виборців).

Зокрема, **Партії лівого спектра (КПУ, ПСПУ та СПУ)** обстоюють «інтернаціоналізм» радянського зразка, що ґрунтується на теорії Леніна «про дві культури в кожній національній культурі», тим самим надаючи культурній сфері виразно ідеологічного спрямування. Водночас, всі ці партії солідарні в мовному питанні — виступають за надання російській мові державного статусу.

ПСПУ та її лідер Н. Вітренко позиціонує себе як політична сила, орієнтована на створення міждержавного союзу України, Білорусі та РФ. Отже у галузі мовної політики та етнополітики Н. Вітренко традиційно чітко виступає за розширення сфери вжитку російської мови. Ще з часів виборчої кампанії 1999 року лідер ПСПУ під приводом необхідності забезпечення рівноправності громадян незалеж-

но від їх національності декларувала в програмних документах обіцянку надати російській мові статусу другої державної.

Передвиборча програма 2007 року, яка називалась «Справедливість, добробут, народовладдя, союз з Росією і Білоруссю» стала логічним продовженням раніше запровадженого стратегічного курсу ПСПУ. Так, в розділі «Європейські стандарти — у норми Конституції України» пропонувалося внести зміни до Основного Закону України «на підставі положень, закріплених у Європейській хартії про місцеве самоврядування, Європейській хартії про громадянство, Європейській соціальній хартії, Європейській хартії регіональних мов або мов меншин, Рамковій Конвенції про захист національних меншин, Європейській Конвенції про захист прав і основних свобод людини для забезпечення: повновладдя рад депутатів трудящих; федеративного устрою України; автономії Закарпаття і Галичини; подвійного громадянства; державного статусу російської мови».

Як додаткове обґрунтування лідер ПСПУ під час своїх публічних виступів неодноразово заявляла, що «у нас країну створювали українці і росіяни», а тому вважає росіян в Україні «державотворчим» етносом.

Непограпляння в парламент ПСПУ значною мірою нівелювало перспективу реалізації цих програмних положень, що з врахуванням побудови ідеології партії здебільшого на їх основі сприятиме зменшенню активної ролі ПСПУ на політичній арені, втраті впливу на електорат, його переорієнтації на інші, можливо, більш помірковані політичні суб'єкти.

Комуністична партія України також традиційно обстоює необхідність надання російській мові статусу офіційної або державної. Свого часу представники КПУ, спільно з «регіоналами» та представниками СДПУ(о) розробили і внесли на обговорення ВР проект Закону України «Про гарантування вільного розвитку і захисту російської мови, а також регіональних мов або мов меншин в Україні» (№ 6254). У тексті проекту закону пропонувалося визначити правовий статус та надати державні гарантії вільного розвитку, використання і захисту російської мови, а також регіональних мов меншин України у різних сферах. У висновках головного науково-експертного управління ВР України щодо цього законопроекту вказувалося, що один із його концептуальних недоліків полягає в намаганні надати російській мові вищого статусу, ніж мовам інших національних меншин.

У програмі КПУ під час виборчої кампанії 2007 року «За народовладдя! Геть диктатуру!» говорилося про забезпечення мовно-культурних потреб людей усіх національностей, про зміни до Конституції України, якими російській мові буде надано статусу другої державної, але реально забезпечуючи державний статус української мови. Обстоювалася також ідея надання подвійного громадянства на підставі міжнародних угод та дотримання принципів Європейської хартії регіональних мов та мов меншин.

У одному із інтерв'ю П. Симоненко сформулював своє бачення основних проблем цієї сфери, котрі, на його думку, становлять загрозу гармонійному розвитку України. Зокрема він заявив, що не «двомовність» розколює Україну, а її відсутність. На переконання лідера українських комуністів, основна вада нинішньої мовної політики полягає в недостатньому задоволенні мовних прав російськомовної громади, хоча в реальності «російськомовних» громадян в Україні навіть більше, ніж «україномовних».

Соціалістична партія України та її лідер О. Мороз ще в січні 2005 року подав на розгляд ВР законопроект, у якому було запропоновано надати російській мові статусу офіційної, поряд з українською. В поданому законопроекті пропонувалось обидві мови урівняти в правах, визнавши офіційними, тобто такими, що є робочими мовами органів державної, місцевої влади, а також використовуються в службовому спілкуванні, освіті та культурі, у веденні документації і діловодства, під час проведення офіційних засідань в інформпросторі та у відносинах з громадянами.

У подальшому позиція соціалістів щодо цього законопроекту виявилася неоднозначною і деякі представники СПУ в регіонах виступили із її засудженням. Після цього соціалісти деякий час намагалися обходити етнічне та мовне питання стороною, обмежуючись загальними фразами про необхідність «подолання морально-духовної кризи в суспільстві — однієї з причин занепаду України». Але під час виборчої кампанії 2006 року у програмі СПУ, що мала назву «Збудуємо Європу в Україні», питання мовної політики опинилося на останньому, 21-му місці. Внесений соціалістами закон про мови, який передбачає можливість кожному вільно користуватися рідною мовою, буде реалізований на практиці, наголошувалося в цій програмі. Це свідчило про тенденцію відходу від обстоювання етнонаціональної і мовної проблематики, спроб використовувати цей фактор для здобуття електоральних симпатій, що й було підтверджено передвиборчою програмою 2007 року,

яка не містила жодних позицій партії стосовно вказаного політичного аспекту.

У той же час нехтування цією позицією, наряду з основними загальновідомими причинами, спричинило непотрапляння СПУ на чолі зі своїм лідером О.Морозом до парламенту.

Партії та блоки «ліберально-центристської» орієнтації (Партія регіонів України, БЮТ, Блок Литвина) дотримуються поглядів, які можна назвати «багатокультурністю без кордонів і ідеологічних обмежень». Хоча деякі з партій і об'єднань ставлять на меті удержавлення російської мови в Україні, та це не супроводжується орієнтацією на радянську систему цінностей чи анти-західною риторикою. Скоріш за все це можна пояснити боротьбою за традиційно російський електорат, що переважно проживає у східно-мусульманському регіоні України.

БЮТ (Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», Українська соціал-демократична партія, Партія «Реформи і порядок») звертається у своїх програмних документах до тематики гуманітарної регіональної політики, мовних питань та етнополітики. У програмних засадах партії ВО «Батьківщина» наголошується, що вся політика в духовній сфері має підпорядковуватися духовному розвитку людської особистості, вихованню підростаючого покоління в дусі патріотизму та на основі кращих морально-культурних надбань українського народу та всього людства. У сфері етно- та мовної політики у зв'язку з цим необхідно «домагатися відродження і розвитку національної культури і мови, культури і мови національних меншин, які повинні стати головним чинником консолідації громадян України».

Під час виборчих перегонів 2007 року у своїй передвиборчій програмі «Український прорив: до справедливої і конкурентно-спроможної країни» Ю.Тимошенко стала приділяти більше уваги мовній політиці. Зокрема, в пункті 3 цієї програми, в якому йдеться про інформаційний прорив, передбачається створення громадського телебачення і радіомовлення та захист національного інформаційного простору.

У розділі «Конституційний прорив» пропонується провести всенародний референдум з приводу ухвалення нової Конституції, яка б, серед іншого, передбачала розширення прав місцевого самоврядування, встановлення контролю над владою, спрощення процедури ініціювання та проведення референдумів.

Характерно, що, виступаючи на міжфракційному з'їзді БЮТ 5 серпня 2007 року, Ю. Тимошенко заявила, що наразі недоречно

говорити про надання російській мові статусу другої державної, проголосивши при цьому, що політичні сили і державні чиновники повинні відмовитися від спекуляції на цьому питанні.

Під час візиту до Закарпаття у вересні 2007 року Юлія Тимошенко повідомила, що у 2006 році Європейський Союз дав згоду на те, щоб у 50-кілометровій прикордонній зоні на рівні двосторонніх договорів з країнами, які межують з Україною, були підписані необхідні угоди щодо спрощення перетину кордону для представників національних меншин, які проживають на прикордонній території.

На думку Юлії Тимошенко, після виборів новій владі необхідно буде приділити цьому питанню велику увагу на загальнонаціональному рівні. Про не декларативний підхід до його вирішення, а намагання реалізувати на практиці свідчить і підготовка БЮТ проекту зобов'язання перед національними меншинами, що проживають в Україні, який було передано на узгодження представникам національних меншин Закарпатської та Івано-Франківської областей і АР Крим.

Окрім того, на початку поточної виборчої кампанії один із лідерів БЮТ М. Томенко наголосив, що вважає за необхідне на законодавчому рівні заборонити пропагування розколу України на національному рівні.

Партія регіонів у своїй передвиборчій програмі «Стабільність та добробут» (на дострокових виборах 2007 року) у розділі «Єдність і багатоманітність» наголосила: «Ми — різні: на Півночі та Півдні, Заході та Сході, але ми — громадяни єдиної країни. У цьому — запорука ношої сили і процвітання. Регіони з їх особливостями і традиціями становлять духовну скарбницю України та її самобутність, яку необхідно зберігати та розвивати спільними зусиллями!». Стосовно мовної політики вказується, що «регіонали» виступають за надання російській мові статусу державної мови. Тут же вказано на умови та механізм досягнення цієї мети: для цього неохідна стійка більшість у Верховній Раді. І що вони дотримуються гасла: «Дві мови — один народ!».

Гасло надання російській мові статусу державної взяв на озброєння в період виборчої кампанії 2004 року кандидат у Президенти України Віктор Янукович. Так, у вересні 2004 року він висловився на користь надання російській мові статусу другої державної, паралельно експлуатуючи й ідею подвійного громадянства. Тематика мовних відносин та статусу російської мови також була

підхоплена ПР під час наступної парламентської виборчої кампанії, коли в одному зі своїх виступів В. Янукович заявив про можливість проведення референдуму з приводу надання російській мові статусу другої державної.

Після оголошення результатів виборів, а точніше, під час формування парламентської коаліції, протягом квітня-червня 2006 року органи місцевого самоврядування, де більшість становили представники ПР, стали вносити на сесійні засідання питання про надання російській мові статусу регіональної (Харківська міська рада, Луганська обласна, Севастопольська міська рада та Донецька облрада).

У лютому 2007 року в інтерв'ю російському виданню «Наше время» прем'єр-міністр України ще раз наголосив, що виступає за надання російській мові в Україні статусу регіональної, а надалі — і державної. Відповідаючи на запитання про можливості подолання розколу в Україні, В. Янукович сказав, що вони не нав'язуватимуть кримчанам поголового навчання українською, повернуть галичанам національну культуру, і всі будуть задоволені. Головне — нічого людям не нав'язувати.

Під час позачергової виборчої кампанії 2007 року позиції ПР щодо мовної та етнічної політики майже не зазнали змін. Це дає підстави говорити про продовження балансування ПР між прихильниками зміни статусу російської мови і їх супротивниками та прогнозувати якнайширше використання «різновекторної» політичної риторики з приводу цієї теми, орієнтованої на РФ та різні регіони України.

Блок Литвина (Народна партія, Трудова партія). Позиція В. Литвина стосовно мовної політики була озвучена ще під час перебування його на посаді спікера ВР IV скликання. Головним чином її можна витлумачити як статус-кво у «мовному питанні». Він виступав проти внесення змін до чинного законодавства. На його переконання, якщо Україна матиме дві державні мови, то буде втрачена не лише українська мова, але, можливо, і сама держава.

Передвиборча програма Блоку Литвина на позачергових виборах 2007 року містить розділ «Політична та культурна сфера», в якому йдеться про врегулювання мовної ситуації в Україні та здійснення реальних заходів для утвердження української нації як співтовариства вільних громадян незалежно від їхнього походження, мови, віросповідань та політичних переконань. Але при цьому не вказані механізми реалізації цих заходів.

Партії національно-демократичного спрямування відстоюють свого роду мовно-культурний моноцентризм, із пріоритетом української етнічної культури як інструменту національної консолідації української політичної нації зі збереженням прав на розвиток інших етнокультур. Для них важливо не якої національності громадянин, а якою мовою він розмовляє.

Політичною силою національно-демократичного спрямування можна назвати блок **«Наша Україна — Народна самооборона»** (Наша Україна, Християнсько-Демократичний Союз, «Вперед, Україно!», Європейська партія України, Народний Рух України, ГП «Пора», Українська народна партія, УРП «Собор», Партія захисників Вітчизни).

До складу блоку увійшли партії, що складають «Українську правницю». Основні ідеологічні засади кожної з цих сил відображені в їхніх політичних програмах. Якщо говорити про партії «Української правниці» — УРП «Собор», НРУ та УНП, то вони дотримуються переважно премордіалістського підходу до етнічної та мовної політики. Зокрема в основу гуманітарної політики Народного руху України покладена «ідея побудови національної Української держави, або ж української України». Водночас декларується забезпечення реалізації прав національних меншин на вивчення рідної мови, створення культурно-освітніх товариств та земляцтв, театрів та концертних колективів, видання преси рідною мовою, плекання національно-культурних традицій. Серед іншого вказано, що Рух підтримує здійснення кримськими татарами свого права на відновлення кримсько-татарської національної автономії в Криму в рамках демократичної соборної Української держави.

У програмі УРП «Собор» говориться про консолідацію українського суспільства на основі демократичних, національних, європейських цінностей, а «українська мова, мова основного етносу України потребує не лише законодавчого захисту, а й подальшого розвитку».

Один з лідерів блоку Ю. Луценко під час одного з своїх виступів заявив, що українці нині повинні не ділитися на конфесії і мови, а об'єднуватися. Такі питання, як НАТО, статус російської мови та воїнів УПА не потрібно, за словами Ю. Луценка, виносити на першочерговий розгляд, бо вони не об'єднують, а роз'єднують Україну. Такі вислови політика викликали обурення серед багатьох його однопартійців.

Така ситуація може свідчити про наявність вагомих розбіжностей усередині блоку, зокрема щодо формування чіткої позиції стосовно мови та загальнонаціональної єдності.

У будь-якому разі позиція НУНС орієнтуватиметься на той підхід до проблем мовної та етнічної політики, що їх обстоює Президент України В.Ющенко. Після перемоги В. Ющенка на президентських виборах з його ім'ям пов'язували сподівання на відродження української мови та культури, появу законодавчих ініціатив, які б стосувалися прав національних меншин. Президент постійно звертається до громадськості як до «української нації», але суспільству так і не запропоновано реальних шляхів щодо її консолідації. Можливо така ситуація пояснюється тим, що В. Ющенко намагається не вступати у видимий конфлікт з електоратом східного та південного регіонів України.

У виборчій програмі виборчого блоку політичних партій «Наша Україна — Народна самооборона» «Для людей — а не політиків!» на дострокових виборах 2007 року як одна із стратегічних цілей значиться прагнення «Об'єднати нації через духовне відродження. Українські традиції і духовні цінності зцементують країну». Пункт 6 цієї програми обстоює захист «нашої ідентичності — української мови та культури», формування єдиного інформаційного простору країни. Водночас тут проголошується про забезпечення розвитку «мов і культур усіх меншин, що проживають в Україні. Ніхто не зазнаватиме мовних утисків». У програмі йдеться про підтримку вітчизняних театру, кіно та образотворчого мистецтва, стимулювання розвитку вітчизняної книжки.

Можна прогнозувати, що і в подальшому «НУНС» продовжуватиме використовуватиме проукраїнську риторику в сфері мовної та етнічної політики, але ставитиметься досить обережно до модернізації вітчизняного законодавства та вжиття системних заходів для утвердження й розвитку української мови. Така перспектива пояснюється наближенням наступної президентської кампанії і заграванням у зв'язку з цим зі «східним електоратом» і тією частиною України, яка виступає за розширення вжитку російської мови.

Відповідно, згідно із результатами позачергових виборів до Верховної Ради України до парламенту увійшли п'ять політичних сил, а саме: Партія регіонів (34,37%), Блок Юлії Тимошенко (30,71%), Блок «Наша Україна — Народна самооборона» (14,15%), Комуністична партія України (5,39%), Блок Литвина

(3,96%). Соціалістична партія України (2,96%) та Прогресивна соціалістична партія України (1,32%) не набрали необхідної кількості голосів і в парламент VI скликання не потрапили.

Після дострокових виборів 2007 року ситуація в українському парламенті практично повторила розподіл політичних сил у Верховній Раді V скликання — коли, відповідно, парламентську більшість після перших пропорційних виборів 2006 року було сформовано по лінії національно-культурних протиріч, а саме: об'єдналися представники українокультурно орієнтованих БЮТ і «Нашої України», а також на той момент етноаморфної Соціалістичної партії України. В опозиції ж опинилися «захисники російської мови» з Партії регіонів та Комуністичної партії України.

Серед представлених сьогодні у ВРУ політичних сил є два табори, що також поділяються за національно-культурною ознакою: «україномовні» БЮТ і НУНС проти «російськомовних» ПР і КПУ.

Блок Литвина, весь основний електорат якого зосереджено переважно в центральних областях, у яких йому вдалося істотно потіснити СПУ, також є переважно українокультурно орієнтованим і наближений більше до ліберальної ніж до соціальної ідеології.

Згідно з домовленістю між політичними силами про розподіл комітетів Комітет ВР з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин очолив представник Блоку Литвина І. Шаров, крім того до його складу увійшли ще 9 депутатів: В. Таран (БЮТ), І. Попеску (ПР), І. Сподаренко (НУНС), Е. Павленко (ПР), С. Храпов (КПУ), О. Бондаренко (БЮТ), М. Джемелєв (НУНС) та Ю. Гнаткевич (БЮТ).

Звичайно поки що зарано говорити про законодавчі ініціативи комітету ВР, тому що парламент тільки розпочав свою роботу і поки що проходить період розробки та подання законопроектів до розгляду, але хочеться сподіватися на його продуктивну роботу щодо вирішення питань, що стосуються врегулювання сфери між-національних відносин.

Висновки з цього дослідження. В Україні дуже важливим чинником партійної належності завжди була національно-культурна приналежність, а внаслідок «Помаранчевої революції» цей фактор перетворився в основний і безумовно визначальний. Основна проблема української політики полягає в тому, що поділ за національно-культурною ознакою є головним ідеологічним розломом в Україні. До того ж особливу небезпеку для України становить те, що ідеологічний розлам у цьому випадку збігається з регіональним

розподілом країни: на «помаранчевих» та «синьо-білих». Збіг політичних розбіжностей із культурними, які, до того ж, є чітко локалізованими, зазвичай породжує розподіл країни, аж до її розпаду. Уникнути цього можна тільки «зшивши» країну по лінії з'єднання, а не по лінії фронту.

Враховуючи наближення президентських виборів можна говорити про те, що Комітет ВР з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин не буде виносити на обговорення законопроекти, які матимуть провокаційний характер у суспільстві. Напевне, що до виборів жодна політична сила кардинально не змінить свої погляди стосовно етнопонаціональної та мовної політики, тим самим можна прогнозувати, що глобальних зрушень на законодавчому рівні у цій сфері не відбудеться.

Що ж до позицій політичних партій, то можна припустити, що Блок Литвина разом з НУНС та БЮТ ініціюватиме на законодавчому рівні забезпечення підтримки української мови і культури та єднання нації, на протигагу ПР та КПУ, які ще не раз у своїх виступах з трибуни ВР порушуватимуть питання надання статусу офіційної російській мові. І для одних, і для других це не що інше, як загравання з потенційними виборцями напередодні президентських виборів.

Проблеми національних меншин можуть постати на порядку денному лише за умови загострення ситуації в Криму, і то вони стосуватимуться не вирішення проблем кримськотатарського населення, а розподілу кримських земель.

¹ Офіційний веб-сервер Верховної Ради України / http://gska2.rada.gov.ua/pls/site/p_komitis/

² Офіційний веб-сервер Центральної Виборчої Комісії / <http://www.cvk.gov.ua/vnd2007/w6p001.html/>

³ Передвиборча програма Блоку політичних партій «Блок Литвина» / <http://www.narodnapartiya.info/>

⁴ Передвиборча програма блоку політичних партій «Наша Україна Народна Самооборона» / <http://razom.org.ua/>

⁵ Передвиборча програма блоку політичних партій «Блоку Юлії Тимошенко» / <http://byut.com.ua/ukr/>

⁶ Передвиборча програма Комуністичної партії України / <http://www.kpu.net.ua/Main/>

⁷ Передвиборча програма Прогресивної соціалістичної партії України / <http://www.vitrenko.org/start.php?lang=1/>

⁸ Передвиборча програма Партії регіонів / <http://www.partyofregions.org.ua/>

⁹ Передвиборча програма Соціалістичної партії України / <http://spu.in.ua/>

¹⁰ Сімгномів І. Білі починають і виграють / <http://vgolos.com.ua/nagolos/6615.html> /

¹¹ Тищенко Ю. Мовна політика як тема передвиборчих кампаній // <http://www.kngu.org/KongrUkr/Monitoring/Monitoring-06/Tischenko.htm>/

¹² Тищенко Ю. «Пріоритети політичних партій: мовна політика і етнополітика» // Бюлетень «Твій вибір — 2007». — К., 2007. — Вип. 1.

¹³ Усатенко Г. Проблеми нацменшин у спектрі інтересів політичних партій / <http://old.eurorexhi.kiev.ua/ukrainian/program/nats-menshini/articles/001.html>/